

De Beni Haldun a Binifaldó

La possessió de Binifaldó, situada al peu del puig Tomir, envoltada per velles i frondoses alzines per una banda i sementers de conreu per una altra, és avui un Centre d'Educació Ambiental.

El topònim Binifaldó marca clarament l'existència d'una antiga alqueria islàmica, si ens atenem al prefix bini-. La seva etimologia seria de l'àrab Beni Haldun, "fills de Haldun". En el repartiment de l'illa de Mallorca, després de la conquesta de Jaume I, va correspondre a l'Orde del Temple. Des del segle XV la propietat passà per diferents mans, fins que va ser donada, l'any 1682, al Santuari de Lluc. Com la finca de Menut, Binifaldó va passar a l'Estat per expropiació el 1897. Actualment és gestionada per la Conselleria de Medi Ambient.

Seguim pel camí asfaltat fins arribar al coll des Pedregaret, on trobam una paret seca que serveix per delimitar els terrenys de possessions diferents. Botam la paret i seguim a la dreta per un tirany, senyalitzat amb un indicador a Lluc.

Cases de Binifaldó (Gràcia Salas)

Com vivia un carboner?

A partir d'ara i durant un bon tram, seguirem un tirany anomenat camí des Porxo, que travessa el Bosc Gran, de pins i alzines. S'hi poden veure barraques i rotlles de sitja, emprades antigament per obtenir carbó vegetal. La millor manera d'explicar-vos com era la seva feina és emprant les paraules d'un carboner:

"Mai hem estat rics ni hem tengut terres. El tros de bosc on treballàvem, el ranxo, no era nostre. Parlàvem amb l'amo per triar-lo, contractàvem tres o quatre quarterades i cercàvem el lloc millor per fer el rotlle de la sitja. Us he de dir que una sitja és un munt de trossos de llenya que poc a poc es transformen en carbó. Poques vegades baixàvem al poble. Els proveïments ens els duïen els traginers quan venien a cercar el carbó (...).

La cocció durava una setmana o deu dies. Durant aquest temps la nostra vigilància era molt estricta. Una badada i es podia cremar tota la llenya. Això ens obligava a una presència constant al lloc de la feina. Començàvem per Sant Josep, a la primavera; continuàvem durant l'estiu i acabàvem per Sant Mateu. Així aprofitàvem el bon temps, pluvia poc i no feia fred."

Terrassa B., de Diago J.: Sitges i Carboners. Conselleria d'Educació i Cultura.

Rotlle de sitja i barraca de carboner (Gràcia Salas)

Com vivia un carboner?

Alguns arbusts mediterranis

Seguint el tirany, passam pel costat de les restes d'un porxo, que era utilitzat per aixopugar-s'hi els porcs que hi havia a lloure. Aviat ens creuarem amb un camí ample que hem de seguir per la dreta en sentit de pujada fins al coll des Bosc Gran, des d'on gaudirem d'una magnífica vista del puig Tomir. Fixau-vos en un arbust de fulles punxegudes agrupades de tres en tres: és el ginebró (*Juniperus oxycedrus subsp. oxycedrus*), molt preuat en medicina. Ja es diu: "pren en dejú ginebrons i et fugiran molts trastorns".

El llampúdol bord (*Rhamnus ludovici-salvatoris*) és un arbust endèmic que deu el seu nom a l'arxiduc Lluís Salvador. El reconeixem fàcilment perquè les seves fulles, amb el marge dentat, són verd obscur per l'anvers i verd clar pel revers.

Un altre endemisme emblemàtic de la Serra és l'estepa joana (*Hypericum balearicum*). Té el marge de les fulles

Llampúdol bord (Vicenç Sastre)

Estepa joana (Gràcia Salas)

ondulat i, durant la primavera, les flors de color groc destaquen sobre el verd fosc de la planta.

I segur que si passejam a principi d'estiu ens aturarem al costat de les precioses flors blanques de la murta (*Myrtus communis*), arbust associat a moltes tradicions i costums. Té les fulles llueus disposades per parelles i els seus fruits, els murtons, són comestibles.

Seguiu sempre les indicacions del sender de gran recorregut GR-221 que vos retornaran fins a Lluc passant per l'ermita i pel refugi de Son Amer.

Textos i fotografies: Conselleria de Medi Ambient

Murta (Gràcia Salas)

Ginebró (Gràcia Salas)

Vista del puig Tomir des del coll des Bosc Gran (Gràcia Salas)

(Gràcia Salas)

Alguns arbusts mediterranis

Volta a sa Moleta de Binifaldó

Obra Social "la Carxa"

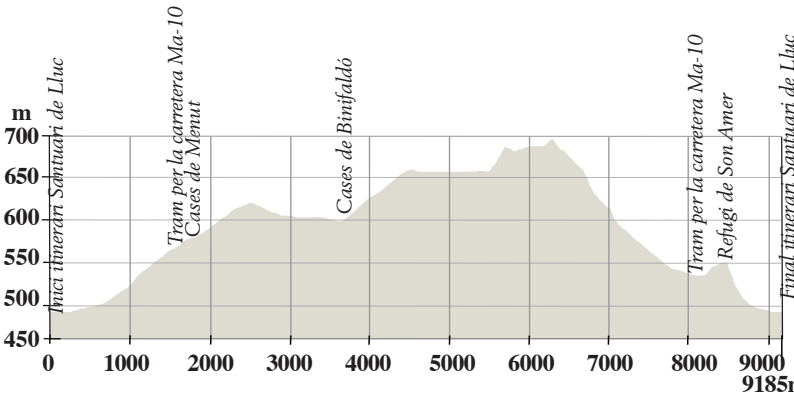
Govern de les Illes Balears
Conselleria de Medi Ambient
www.illesbalears.cat

Disseny: Ludmila Rivacoba Imprès a amadip.esment - DL: PM-3139-2009

A l'itinerari de la volta a sa Moleta de Binifaldó caminarem per un camí Reial; gaudirem d'impressionants paisatges càrstics; reviurem la vida dels nostres padrins al bosc al costat de forns de calç, sitges i barraques de carboner; i trobarem un bosc d'alzines i pins.

Dificultat: baixa. Distància a recórrer: 9.185 m (itinerari circular)
Durada: 3 hores. L'itinerari s'ha de realitzar a peu.

Alzines damunt carst (Gràcia Salas)

Caminant per un camí Reial

Després de passar per davall els porxets del Santuari de Lluc, prenem un camí asfaltat amb el torrent a la vora. Pocs metres més endavant ens desviam cap a l'esquerra fins arribar al camp de futbol. Deixam a l'esquerra un pontet de fusta i continuam per l'antic camí Reial que unia Lluc amb Pollença.

Camí del Rei o camí Reial era el nom que es donava a la via de comunicació principal a l'època medieval. La primera referència documental sobre aquest camí de Lluc a Pollença data del 1337. Apareix dins les actes de l'Orde militar del Temple. L'any 1914 aquell camí de ferradura fou substituït per un camí de carro.

I quina diferència hi ha entre un camí de ferradura i un camí de carro? Els camins de ferradura també s'anomenaven camins de tres pams, nom que fa al·lusió a la seva amplada: devers 60 cm. Aquests permetien el pas de persones i animals de tir amb la càrrega a l'esquena. Els camins de carro eren els més amples, com a mínim feien 2,5 o 3 m d'amplada. I com el seu nom indica, permetien el pas de carros.

Camí vell de Lluc a Pollença (Gràcia Salas)

Forn de calç de Menut

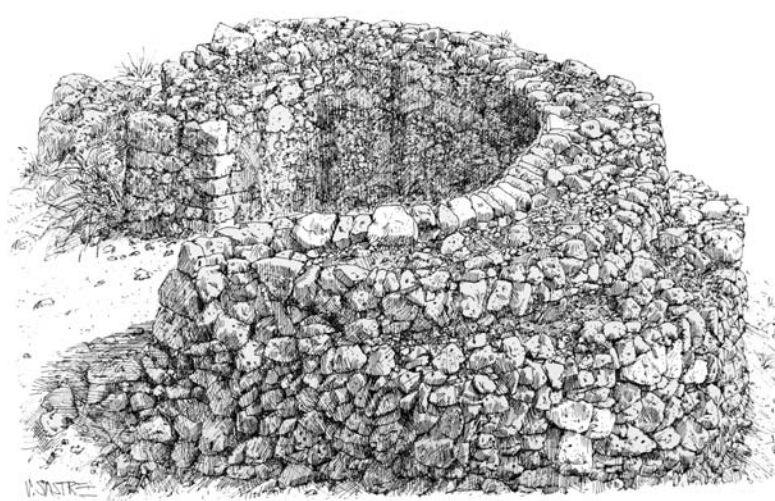
Sortim a la carretera Andratx-Pollença i anam cap a l'esquerra fins a trobar un camí asfaltat amb els cartells de benvinguda a les finques públiques de Menut i Binifaldó. Poc abans d'arribar a les cases de Menut, a l'esquerra del camí, veiem un forn de calç restaurat recentment.

L'obtenció de calç mitjançant el procediment de cocció de la pedra calcària és una tècnica molt antiga. Se sap que els romans ja usaven forns de calç per realitzar aquest procés. La calç líquida s'ha emprat des d'antic per a emblanquinar les parets de les cases, en la construcció i també per a usos terapèutics i higiènics.

La localització del forn de calç venia determinada per la proximitat de les matèries primeres: pedra calcària i llenya. Després de set a deu dies de cremar constantment, les pedres es convertien en calç. La feina de calciner era un treball dur i feixuc, i també perillós. Ja ho diu la glosa:

*No sabia què cosa era
Fer feina a un forn de calç
No podeu fer cap punt fals
Per davant ni per darrera.*

Forn de calç (Vicenç Sastre)

Des de les cases de Menut a les cases de Binifaldó

Avançam uns metres i ens desviam del camí asfaltat per veure les cases de Menut. S'estructuren al voltant d'una clastra i d'una torre de defensa, catalogada com a Bé d'Interès Cultural. En els segles XV i XVI, la por de ser atacats per pirates va fer que algunes possessions construïssin torres per protegir-se de les incursions enemigues. Aquesta torre, que probablement data de l'any 1599, és de planta quasi quadrada (6,4 x 6,3 m) i atalussada a la part baixa.

Un dels edificis és actualment l'emplaçament d'un banc de llavors de planta autòctona. També hi ha un viver forestal dedicat a la producció de plantes destinades a repoblacions.

Tornam a la carretera i ens dirigim cap a les cases de Binifaldó. A partir d'ara, el camí va guanyant desnivell enmig d'un paisatge càrstic amb alzines (*Quercus ilex*), a sota de les quals hi trobam algunes mates (*Pistacia lentiscus*) i sobretot, estepa llimonenca (*Cistus monspeliensis*), fàcil d'identificar perquè les fulles, que són molt allargades, tenen glàndules que donen un aroma característic i s'aferren entre els dits.

Continuam fins a trobar uns polls blancs (*Populus alba*) altíssims que ens indiquen l'arribada a les cases de Binifaldó.

Cases de Menut (Gràcia Salas)

Des de les cases de Menut a les cases de Binifaldó

Forn de calç de Menut

